האי מאן דמפני אגירדא דדיקלא אחדא ליה לדידיה רוח פלגא והאי מאן דמצלי רישיה אגירדא דדיקלא אחדא ליה רוח צרדא האי מאן דפסעי אדיקלא אי מיקטל קטיל אי איעקר מיעקר ומיית (א) הנ"מ דלא מנח כרעיה עילויה אבל מנח כרעיה עילויה לית לן בה (ה)חמשה טולי הוי טולא דדיקלא יחידא טולא (ו)דכנדא טולא דפרחא טולא דזרדתא [א] איכא דאמרי אף טולא דארבא וטולא דערבתא כללא דמילתא כל דנפיש ענפיה קשי טוליה וכל דקשי סילויה קשי טולי' לבר מכרו משא אע"ג דקשי סילויה לא קשי טוליה דאמרה לה שידא לברה פירחי נפשיך מכרו משא דאיהו הוא דקטיל לאבוך וקטיל לדידיה אמר רב אשי חזינא לרב כהנא דפריש מכולהו טולי בי פרחי רוחי דבי זרדתא שידא דבי איגרי רישפי למאי נפקא מינה לקמיעא דבי פרחי בריה שאין לה עינים למאי נפקא מינה לגזוזי לה זימנא חדא הוה אזיל צורבא מרבנן לאפנויי לבי פרחי שמע דקא אתא עילויה וגזי לה כי אזלא חבקיה לדיקלא צווח דיקלא ופקעה היא [ב] פרחא דבי זרדתא שידי הא זרדתא דסמיכה למתא לא פחתא משיתין שידי למאי נפקא מינה למיכתב לה קמיעא (ז)ההוא בר קשא דמתא דאזיל וקאי גבי זרדתא דהוה סמיך למתא עלו ביה שיתין שידי ואיסתכן אתא לההוא מרבנן דלא ידע דזרדתא דשיתין שידי היא כתב לה קמיע לחדא שידא שמע דתלו חינגא בגוויה וקא משרו הכי סודריה דמר כי צורבא מרבנן בדיקנא ביה במר דלא ידע ברוך אתא ההוא מרבנן דידע דזרדתא שיתין שידי הוה כתב לה קמיעא דשיתין שידי שמע דקא אמרו פנו מנייכו מהכא קטב מרירי תרי קטבי הוו חד מקמי טיהרא וחד מבתר טיהרא דמקמי טיהרא קטב מרירי שמו ומיחזי בי כדא דכמכא והדר ביה בחשא דבתר טיהרא קטב ישוד צהרים שמו ומיחזי בי קרנא דעיזא והדר ביה כנפיא אביי הוה שקיל ואזיל ורב פפא מימיניה ורב הונא בריה דרב יהושע משמאליה חזייה לההוא קטב מרירי דקא אתי לאפיה דשמאליה אהדרא לרב פפא לשמאליה ולרב הונא בריה דרב יהושע לימיניה אמר ליה רב פפא אנא מאי שנא דלא חשש לי אמר ליה את שעתא קיימת לך מחד בתמוז עד שיתסר ביה ודאי שכיחי מכאן ואילך ספק שכיחי ספק לא שכיחי ומשתכחי בטולי דחצבא דלא חצב גרמידא ובטולי דצפרא ופניא דלא הוי גרמידא ועיקר בטולי דבית הכסא אמר רב יוסף הני תלת מילי יהיב ארבונא לנהורא (ח) מן דסריק רישיה יבש ומן דשתי טיף טיף ומן דסיים מסני אדמייתניה כרעא תלאי בביתא קשי לעניותא כדאמרי אינשי תלא סילתא תלא מזוניה ולא אמרן אלא ריפתא אבל בישרא וכוורי לית לן בה אורחיה היא פארי בביתא קשי לעניותא (ט)נשורא בביתא קשי לעניותא בלילי שבתות ובלילי רביעית שרו מזיקין עילויה איסרא דמזוני נקיד שמיה איסרא דעניותא נבל שמיה צעא אפומא דחצבא קשי לעניותא מאן דשתי מיא בצעי קשי לברוקתי דאכיל תחלי ולא משי ידיה מפחיד תלתין יומין

דמסוכר

ואזיל רב פפא מימיניה. מתלמידי הוה דאמר בפרק הממונה (יומא דף לז.) המהלך לימין רבו הרי זה בור:

תליא בביתא קשי לעניותא. מכאן קשה לרש"י דפירש בפרק קמא דחגיגה (דף ה.) היינו דאמרי אינשי זוזי לתליתא שכיחא לעללא לא שכיח ופי' לתליתא לקנות פת לצורך היום שתולין בסל ואין דרך לתלותו בסל דהא אמרינן הכא דקשי לעניותא ור"ת מפרש שם לתליתא כשדוחקין אותו לפרוע מוצא לווין אבל לקנות תבואה לאכול אינו מוצא לווין:

לוה

האי מאן דמפני אגרדא (ג)**דדיקלא: אי מיקטל קטיל.** אם נקצץ האילן נהרג האיש ואם נעקר האילן האיש מת: ה"ג **הני מילי היכא דלא מנח כרעיה עילויה כו':** (ד)**האי מאן דמפני אגירדא דדיקלא אחדא ליה רוח פלגא.** פלשדי"ן בלע"ז: **לרדא.** כאב חצי הראש: **חמשה טולי הוו.** שרוח רעה שורה תחתיהם: **טולא דכנדא.** שם האילן: **טולא דפרחא.** צלף קרפי"ף בלע"ז: **ורדא.** שונדליי"ר: **טולא דארבא.** ספינה: **טולא דערבתא.** צל אילן ערבה: **דקשה סילויה.** עלו: **דבי פרחא רוחי.** כך הוא שמם: **דבי זרדתא.** שדים שמן: **דבי איגרי.** המלוין בגגות רשפי שמם: **ונפקא מינה.** לכתוב קמיעא בשם אילן(ה) כגון אם הוזק תחת בי פרחא יכתוב לו קמיעא בשם רוחי: **למאי נפקא מינה לגוויי לה.** לברוח מפניה לפי שאין לה עינים ואינה רודפתו: **גוייה.** ברח מפניה: **כי אזלא נפקא אדיקלא.** כשהלכה אחריו נתקלה ונפלה על עיקר האילן: ה"ג **פקעה היא ולווח דיקלא.** יבש הדקל: **בר קשא.** שומר העיר: ה"ג **סודריה דמר דומה כי צורבא מרבנן: כדקנוה למר לא ידע ליה למימר ברוך.** שאינו יודע לברך על הסודר ברוך עוטר ישראל(ו): **בחשא.** כף הקדירה: **והדר בכדא דכמכא.** מתגלגל בתוך כד של כותח: **ומשתכחא בטולא דחלבא.** חלב שתימס יהושע בו לישראל את הארץ(ז): **דלא חלב גרמידא.** שלא גדל אמה: **ארבונא.** עיורון: **אדמסנא כרעיה.** בעוד שרגליו לחים ממי הרחיצה: **תליא בכיפא.** התולה פתו באויר בתוך סל אחד: **תלא לסילתיה.** לסלו ופת בתוכו: **נישוורא.** פירורין: **איסרא דמזוני.** מלאך הממונה לזמן מזונות: **נקוד שמיה.** לשון נקידו כמו מנקד אלירו לפיכך אינו רוצה שיהו פרורים נשלכים לידרס ברגל: **איסרא דעניותא נבל שמיה.** (ה) ושמא נכנס לבית שהוא רואה שאין נוהגים מנהג נקיות בפת: **לברוקפי.** כליון עינים: **מפחד.** ואינו יודע למה:

דמסוכר

רשב"ם

דמפני אגירדא דדיקלא. דקל קלוץ: **רוח פלגא.** מורשי"ן בלע"ז: **לרדא.** כאב חצי הראש: **אי מקטל קטיל.** אם נקצץ האילן נהרג האיש ואם נעקר האילן האיש מת: ה"ג **הני מילי היכא דלא מנח כרעיה עילויה: חמשה טולי הוו.** שהרוח רעה שורה תחתיהן: **טולא כנדא.** שם אילן: **טולא דפרחא.** צלף: **ורדא.** שונבי"ר: **טולא דארבא.** ספינה: **טולא דערבתא.** צל אילן ערבה: **נופיה.** ענפיו: **סילויה.** עלו: **דבי פרחי רוחי.** אותן שדים דבי פרחי שמן רוחי ולקמן מפרש למאי נפקא מינה: **דבי זרדתא שידי.** שמן: **דבי איגרי.** המלוין בגגות רשפי שמן: **למיכתב קמיעא.** בשם אלו כגון אם הוזק תחת בי פרחי יכתוב לו קמיעא בשם רוחי: **למאי נפקא מינה לגזויי מינה.** לברוח מפניה לפי שאין לה עינים ואינה רודפתו: **גוייה.** ברח מפניה: **כי אזלא נפקא אדקלא.** כשהלכה אחריו נתקלה ונפלה על עיקר אילן: הכי גרסינן **פקע היא ולווח דקלא.** יבש הדקל: **בר קשא.** שוטר העיר: **דקא תלו ביה חינגא בגוויה.** דאילן: הכי גרסינן **סודריה דמר כצורבא מרבנן בדיקנא ליה למר ולא ידע למימר ברוך.** שאינו יודע לברך על הסודר ברוך עוטר ישראל בתפארה(ט): **בחשא בקדרא והדר בכדא דכמכא.** מתגלגל בתוך כד של כותח: **ואהדריה לרב הונא מימיניה ולרב פפא משמאליה: מאי שנא.** כי אינך חושש כי אם אזוק: **שעתא קיימא לך.** עשיר אתה ויש לך מזל טוב ולא תיזוק: **ומשתכחא בטולא דחלבא.** חלב עשב שתימס בו יהושע את הארץ לישראל(י): **דלא חלב גרמידא.** שלא גדל אמה: **ארבונא.** עיורון: **ושתי טיף טיף.** יין המטפטף מן החבית: **אדמיטנא כרעיה.** בעוד שרגליו לחים במי הרחיצה: **תלאי בביתיה.** התולה פתו באויר בתוך סל אחד: **תלא סילתיה.** סל ופת בתוכו: **פארי.** מורסן: **נשוורא.** פירורין של פת: **נקיד שמיה.** לשון נקיות לפיכך אינו רוצה שיהו פירורין נשלכין לידרס ברגל: **איסרא דעניותא נבל שמיה.** לשון לבלוך (י)ושמא נכנס בבית שהוא רואה שאין נוהגין מנהג נקיון בפת: **כלעא.** בקערה: **לברוקפי.** כליון עינים: **מפחיד.** ואינו יודע למה:

דמסוכר

הורה אור השלם

1. מדבר באפל יהלך מקטב ישוד צהרים: תהלים צא ו

מסורת הש"ס

א) [במסורה נ"ל ארבעה], ב) [גי' הערוך דיקלא ועי' רשב"ם ב"ב מח: ד"ה תלי לפפין], ג) [שבת קי. וע"ש פרש"י ב"ב קי: וע"ש רשב"ם], ד) [חולין קה:], ה) [כרשב"ם אלון], ו) [כרמות ס:], ז) כ"כ ט., ח) [כרמות ס:], ט) כ"כ ט.

* * *

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומיית והנ"מ דלא: (ב) שם מאן דסריק וכו' ומאן דשתי וכו' ומאן דסיים מסני אדמתתנא כרעא: (ג) רש"י ד"ה האי מאן וכו' לדיקלא דקל (קלוף) [קצרן] הס"ד: (ד) ד"ה האי מאן וד"ה נראה נ"ל קודם ד"ה אי מיקטל: (ה) ד"ה איסרא דעניותא נבל שמיה נכנס לבית שרואה כצ"ל ותיבת ושמא נמחק: (ו) רשב"ם ד"ה איסרא וכו' לבלוך ואינו נכנס בבית וכו' מנהג בזיון בפת:

* * *

הגהות הגר"א

[א] גמ' טולא דזרדתא טולא דערבתא א"ד אף טולא דארבא כללא כו' כצ"ל (וכזה מיושב מ"ש בהגהות הגר"ב וע"ע נ"א במסורת המאור): [ב] שם פרחא. נמחק:

* * *

לעזי רש"י

פלשדי"ן [פליישי"ן].
שיתוק.
קרפי"ף [קפריי"ר].
שיח-צלף.
שונדליי"ר [שורבי"ר].
חוזרר (אילן).
מורשי"ן [פליישי"ן].
שיתוק.
שונבי"ר. [שורבי"ר].
חוזרר (אילן).

* * *

מוסף רש"י

זרדתא. אילן ששמו זרדת, שלר"ר בלע"ז (קדושין עג.). בר קשא. ממונה למלך (שבת קי.). או: מושל העיר (רשב"ם ב"ב קי.). נשורא. פירורי אוכלין (חולין קה.). איסרא דעניותא. שר שלו (ע"ז מא.) שלא דעניותא, נבל שמיה. ונבל קרי ליה ולאוהב מקום מיאוס (שבת סב.).

* * *

רבינו חננאל

הני תלת מילי יהבי ערבונא בנהורא, מאן דסריק יבש. ומאן דשתי טיף טיף, ומאן דסאים מסאניה. כי רשיבתא כרעיה תלא לחמא, קשי לעניותא. דאכיל תחלי ולא משי ידיה מפחד לתלתין יומין.